

Social Cohesion and Development

Vol 1, No 2 (2006)

The European Welfare State

Θωμάς Νουτσόπουλος, Διαλεκτική και αξίες. Προβλήματα ανάλυσης διαλεκτικών εννοιών στο έργο των Hegel και Marx, Ίδρυμα Σάκη Καράγιωργα, Αθήνα, 2005, σελ. 350

Στέφανος Δημητρίου

doi: [10.12681/scad.9031](https://doi.org/10.12681/scad.9031)

Copyright © 2016, Στέφανος Δημητρίου

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

To cite this article:

Δημητρίου Σ. (2016). Θωμάς Νουτσόπουλος, Διαλεκτική και αξίες. Προβλήματα ανάλυσης διαλεκτικών εννοιών στο έργο των Hegel και Marx, Ίδρυμα Σάκη Καράγιωργα, Αθήνα, 2005, σελ. 350. *Social Cohesion and Development*, 1(2), 116–117. <https://doi.org/10.12681/scad.9031>

Θωμάς Νουτσόπουλος,
Διαλεκτική και αξίες. Προβλήματα ανάλυσης
διαλεκτικών εννοιών στο έργο των Hegel και Marx,
Ίδρυμα Σάκη Καράγιωργα, Αθήνα, 2005, σελ. 350

Το παραπάνω βιβλίο του λέκτορα στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης του Πανεπιστημίου Κρήτης, Θωμά Νουτσόπουλου, εξεδόθη από την Επιστημονική Βιβλιοθήκη του Ίδρυματος Σάκη Καράγιωργα. Πρόκειται για μια επιστημονική εργασία, στην οποία επιχειρείται να αναδειχθεί η αξιολογική και ιστορική φύση του αντικειμένου των κοινωνικών επιστημών, όπως αυτή θεματοποιείται στο έργο του Hegel και του Marx.

Υποστηρίζεται ότι στο έργο των ανωτέρω θεωρητικών οι ουσιώδεις διαστάσεις του αντικειμένου των κοινωνικών επιστημών δεν είναι δυνατόν να εκτεθούν παρά μόνο μέσω της διαλεκτικής μεθόδου. Υπό αυτό το πρίσμα, υποστηρίζεται ότι οι δύο θεωρητικοί επιχειρούν να αναστοχαστούν τους τρόπους βάσει των οποίων είναι δυνατή η θεμελίωση της ελευθερίας ως της κατ' εξοχήν αξίας που διέπει την ανθρώπινη ιστορία. Με αυτή την έννοια, η ανθρώπινη ιστορία συλλαμβάνεται ως ιστορία της ανθρώπινης χειραφέτησης.

Η ανωτέρω αντίληψη εγείρει σημαντικά θεωρητικά προβλήματα, τα οποία θεωρείται ότι συνιστούν τον πυρήνα της διαλεκτικής αντίληψης, κυρίως σε σχέση με τον τρόπο κατασκευής του εκάστοτε εννοιακού πλαισίου, ώστε να αναδεικνύεται η ιστορικότητά του, και με τον τρόπο μεσολάβησής του, ώστε η δράση των ιστορικών δυνάμεων να εκτίθεται ως πρόοδος προς την ολοκλήρωση της ελευθερίας, δηλαδή προς την ελευθερία όλων.

Για τον Hegel, αυτή η αντίληψη προϋποθέτει ιστορικά τη Γαλλική Επανάσταση και τη συνακόλουθη συγκρότηση του κοινωνικο-θεωρητικού αντικειμένου στη μορφή της αστικής κοινωνίας, ενώ για τον Marx η κριτική της αστικής κοινωνίας έχει ως όρο της την ωρίμαση των ταξικών αντιθέσεων, όπως αυτές εκφράστηκαν στις επαναστάσεις του 1848.

Στο επίπεδο της μεθόδου, υποστηρίζεται ότι οι δύο θεωρητικοί καλούνται να αναμετρηθούν με θεωρίες φορμαλιστικού τύπου, για τις οποίες η Ιστορία παραμένει απλώς ένα υπολειμματικό, μη ουσιώδες δεδομένο. Επισημαίνεται ταυτόχρονα ότι η αναβάθμιση της Ιστορίας, μέσω της κριτικής στον φορμαλισμό, οφείλει να αναγνωρίσει τον κίνδυνο ολίσθησης σε ιστορικού τύπου θεμελιώσεις, οι οποίες, μη λαμβάνοντας υπόψη τους τη βασική για τη διαλεκτική αντίληψη της κοινωνίας διάκριση μεταξύ των ιστορικών συνθηκών γένεσης ενός κοινωνικού φαινομένου και των ιστορικών όρων υπό τους οποίους μορφοποιείται στην πληρότητά του, καταλήγουν στην άρνηση του αιτήματος της ελευθερίας, δηλαδή στον συντηρητισμό. Τονίζεται, επιπλέον, ότι μέσω αυτής της διπλής κριτικής αναδύεται ως κεντρική για τη διαλεκτική θεώρηση η έννοια της ιστορικότητας.

Στο επίπεδο της συγκρότησης του κοινωνικο-θεωρητικού αντικειμένου, οι δύο θεωρητικοί, σε διαφορετική ένταση και έκταση, διερευνούν τους όρους της κοινωνικής αναπαραγωγής. Οι θεωρίες τους, δηλαδή, συγκροτούνται ως θεωρίες που αναστοχάζονται την ίδια τους την αυτοσυγκρότηση στο πλαίσιο του κοινωνικού καταμερισμού της εργασίας.

Με βάση αυτές τις γενικές παρατηρήσεις, η ανωτέρω μελέτη θέτει ερωτήματα με αναφορά σε τρία βασικά ζητήματα:

- Πρώτον, ως προς τη σχέση μεταξύ της μεθόδου και της ελευθερίας,
- Δεύτερον, ως προς τον τρόπο επιβολής του δικαίου στην αστική κοινωνία, και
- Τρίτον, ως προς τη θεώρηση των όρων της κοινωνικής αναπαραγωγής ως σχέσης μεταξύ κοινωνικών μηχανισμών και ατομικών σκοποθεσιών.

Μέσα από τη θέση αυτών των ζητημάτων, η ανωτέρω μελέτη επιχειρεί, από τη μια μεριά, να αποσαφηνίσει τον κοινό πυρήνα των δύο θεωρητικών κατασκευών και, από την άλλη, να διερευνήσει τους λόγους για τους οποίους η μαρξική θεωρία αναγκάζεται, κατά κάποιο τρόπο, να αναθεωρήσει, πότε μερικώς και πότε ριζικά, τις σκοπιές του εγγεληνού θεωρητικο-πολιτικού προγράμματος προς την κατεύθυνση της κριτικής της πολιτικής οικονομίας.

Στέφανος Δημητρίου
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων